

Jan Lach

**SPRAWOZDANIE Z PRAKTYKI STUDENTÓW GEOGRAFII WSP
ODBYTEJ W ZWIĄZKU RADZIECKIM**

W wyniku zawartej umowy pomiędzy WSP w Krakowie a Instytutem Pedagogicznym im. N. Krupskiej w Moskwie odbyła się w miesiącu wrześniu 1969 roku studencka praktyka terenowa w ZSRR.

Grupa dziesięcioosobowa wyjechała z Krakowa drugiego września, przekraczając granicę w Brześciu. W czasie praktyki studenci zakwaterowani byli w Domach Studenckich Instytutu Pedagogicznego w Moskwie, Symferopolu i Ałuszcie oraz Uniwersytetu Lwowskiego. Naukowy program przygotowali i przez cały czas trwania praktyki towarzyszyli grupie studenckiej pracownicy naukowi Instytutu Pedagogicznego w Moskwie doc. dr N. P. Matwiejew i doc. dr J. W. Jastrebów.

Jako teren praktyki wybrano Moskwę wraz z jej okolicą, Półwysep Krymski, Kijów i Lwów. Bogata problematyka fizyczno-geograficzna poszczególnych regionów pozwoliła na zapoznanie się z przyrodą różnych stref klimatycznych. Bogaty program praktyki koncentrował się wokół trzech zasadniczych problemów:

1. Zaznajomienie się: z metodami naukowo-badawczymi stosowanymi na terenie ZSRR, organizacją i tokiem studiów, procesem dydaktyczno-wychowawczym.
2. Zapoznanie się z problematyką fizyczno-geograficzną różnych stref klimatycznych ZSRR.
3. Poznanie i zwiedzenie ciekawych zabytków architektonicznych obiektów kulturalnych i gospodarczych.

Pierwsze dni pobytu w Moskwie poświęcone były zapoznaniu się z organizacją i tokiem studiów, wyposażeniem katedr w pomoce naukowe, przebiegiem praktyk pedagogicznych i terenowych. Kierownicy Katedr Instytutu Pedagogicznego zapoznali nas z problematyką i kierunkiem podejmowanych prac naukowo-badawczych. Grupa nasza w czasie pobytu wysłuchiwała szeregu wykładów, z których zasługuje na uwagę: Strefowość zjawisk i procesów europejskiej części Związku Radzieckiego wygłoszony przez Prof. dra W. P. Cziżikowa w Muzeum Ziemi oraz Rzeźba i budowa geologiczna okolic Moskwy - doc. dr N. P. Matwiejew; Przyroda Krymu - Prof. dr W. G. Jena.

Spośród 79 wyższych szkół Moskwy zwiedziliśmy poza Instytutem Pedagogicznym im. N. Krupskiej, Uniwersytet im. M. W. Łomonosowa /32 tys. studentów/ wraz z wspaniałe wyposażonym Muzeum Ziemi. Z trzech moskiewskich ogrodów botanicznych poznaliśmy najmłodszy, powstały w 1945r. ogród AN ZSRR, który liczy około 2 400 gatunków i odmian roślin. Ważną placówką naukową, która wzbudziła nasze zainteresowanie jest Biblioteka im. Lenina licząca ponad 25 mln egzemplarzy.

W Moskwie swiedzilismy równiez jeden z najwspanialszych zespolow architektury rosyjskiej XV w. Kreml - rezydencje ksiazat moskiewskich i carow oraz cerkwie Wasyla Blagoslawionego. Innym cennym zespołem zabytkowym XIV w., który mielismy w planie naszych wycieczek, byl klasztor zagorski, polozony na pln.-wschod od Moskwy.

W drodze z Moskwy na Krym zapoznalismy sie z rzezba Wyżyny Srodkoworosyjskiej, która w przewazajacej czesci zajeta jest przez step. Najczesciej obserwowanymi tu formami sa parowy o dlugosci od kilku metrow do kilku kilometrow i roznym stadium rozwoju. Najwieksza gestosc parowow obserwowalismy w poludniowej czesci wyžyny w okolicy Charkowa. Obszar ten stanowi doskonale studium dolin suchych. Naczelnym problemem stepowej czesci wyžyny jest zahamowanie tworzenia sie i rozrastania parowow. Trudnosc ta pogarsza fakt, ze zwieksza sie powierzchnia stepow poprzez zajmowanie lasostepu pod uprawe.

Nastepnym regionem naszej praktyki byl Polwysep Krymski. Polnocna jego czesc ogladalismy z okien pociagu. Jest to obszar niziny zajety przez suchy step ostnicowy i ostnicowo-piolunowy w wiekszosci zaorany. Na jego poludniowych krańcach lezy Symferopol, najwieksze miasto polwyspu, bedace przemyslowym, administracyjnym i naukowo-kulturalnym centrum Krymu. W poludniowej czesci miasta na uwage zasluguje zapora wodna na rzecze Salgir o wysokosci 40 m. Zbiornik ten o pojemnosci 36 mln m³ ma szczegolne znaczenie dla nawadniania plantacji w stepowej czesci polwyspu.

Bogactwo roznnych form terenu i procesow morfologicznych krajobrazu Gór Krymskich poznali uczestnicy na trasie Symferopol-Akuszta-Jalta-Ałupka.

Z Symferopola, jadac dolina Salgiru do Atussty przecinamy Góry Krymskie w poprzek. Po drodze mijamy osade Fersmanowo, gdzie urodzil sie i spedzil swoje dzieciinstwo rosyjski mineralog i geochemik A. E. Fersman; obserwujemy wyraźne trzy pasma gorskie wznoszące sie schodowo. Polnocne, zewnetrzne o wysokosci 350 m.n.p.m. zbudowane jest z wapieni trzeciorzedowych. Wewnetrzne osiaga wysokosc 600-700 m, a otduja go wapienie kredowe. Warstwy budujace oba pasma sa pochylone ku polnocy i maja wyraźny charakter klast.

Głowne pasmo Gór Krymskich w szczytowej czesci zbudowane jest z wapieni, które podscila gruba seria lupkow ilastych wraz z piaskowcami i zlepieńcami. Taka budowa geologiczna predysponuje powstawanie licznych obrywow i osuwisk, obserwowanych na poludniowych stokach pomiedzy Akusztą a Ałupką. Rozwijajace sie intensywnie procesy grawitacyjne nastroczaja sporo kłopotow wlasciwemu zagospodarowaniu tego rejonu. Procesy osuwiskowe wyrzadzaja wiele szkod na drogach, w budownictwie i plantacjach. Dosć czesto mozna obserwowac, mimo licznie pobudowanych murów oporowych, osuwanie sie stokow na duzej powierzchni wraz z wystepujacymi zabudowaniami. Dlatego w Jalcie utworzono przeciwsuwiskowa stacje badawcza, majaca na celu zapobieganie tym zjawiskom. Osobliwa przyroda, łagodny klimat i niezrównane piękno Czarnego Morza stworzily warunki rozwoju dla jednego z najwiekszych klimatycznych kurortow ZSRR.

Poludniowe wybrzeze Krymu stanowi doskonaly przyklad abrazyjnej dzialalnosci morza, jak rowniez niewlacziwej ingerencji czlowieka. W 1886 roku szerokosc plazy wynosila 28 m, w 1936 r. - 18 m, a w 1959 roku - 15 m. Katastrofalne swenie sie plazy zapoczatkowane zostalo eksploatacja kwirów. Wąski 15 m pas plazy utrudnia pelne wykorzystanie walorow tego regionu.

Szczegolne zainteresowanie uczestnikow wzbudilo pasmo gorskie Demerdzi, cechujace sie odrębnoscia od pozostałych. Zlepieńce budujace Demerdzi w wyniku selektywnego wietrzenia daja skalne formy o przerocznych kascaltach i roznnych wymiarach. Najwieksze zgrupowanie najbardziej okazalych form wystepuje na wysokosci 800-900 m n. p. m. Pociete wozozami poludniowe stoki gór porastaja sroscia dębu i grabu. Tu rowniez obserwujemy ślady ogromnego obrywu z roku 1894, który spowodowal doszczetne zniszczenie osady polozonej u stop góry.

Formy skalne Demerdzi

Miejscem szczególnie zwracającym uwagę jest Nikicki Ogród Botaniczny. Na powierzchni 29 ha zgromadzono tysiące gatunków i odmian roślinności z wszystkich zakątków świata. Ogród Botaniczny został założony w 1912 r. i od tej pory pełni rolę ośrodka badawczego nad aklimatyzacją subtropikalnej roślinności.

Ostatnim etapem praktyki było zwiedzenie zabytków Kijowa i Lwowa. Kompleksowe przygotowanie programu naukowego pozwoliło na szerokie poznanie zagadnień dotyczących geografii fizycznej i ekonomicznej. Różnorodność krajobrazów z jaką zetknęli się uczestnicy praktyki, poznanie różnych metod pracy pomoże im nie tylko w dalszym studiowaniu i samokształceniu się, ale umożliwi też właściwe spojrzenie na szereg problemów fizyczno-geograficznych.

Jan Lach

REPORT ON A TRAINING COURSE IN THE USSR FOR THE GEOGRAPHY STUDENTS OF THE CRACOW PEDAGOGICAL COLLEGE

This is a report on the programme and the problems of physical geography in different regions of the USSR presented to the geography students of Cracow by the staff of the Pedagogical Institute in Moscow. The main points at issue of the programme were as follows:

- 1 to acquaint the students with the methods of scientific research,
- 2 to let them visit the different regions of the country,
- 3 to show them the most remarkable architectonic monuments and cultural and economic units.

Ян Лях

ОТЧЕТ О ПРАКТИКЕ СТУДЕНТОВ ГЕОГРАФИИ КРАКОВСКОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО

ИНСТИТУТА В СССР

Р е з ю м е

В отчете излагаются программа и физическо-географическая проблематика разных районов, подготовленная научными сотрудниками Московского Педагогического Института. В программе обращено особое внимание на ознакомление краковских студентов с:

1. научно-исследовательскими методами;
2. разными районами СССР;
3. выдающимися памятниками архитектуры, а также с объектами культуры и народного хозяйства.